

NGUYỄN XUÂN NGỌC (Chủ biên)
ĐÀM THỊ THẨM - NGUYỄN SONG HỒ - TRẦN THỊ KIM NGÂN
LÊ QUÝ DỤC - LÊ VĂN LAI - LÂM MÃ QUỐC DŨNG

TÀI LIỆU DẠY HỌC
NGŨ VĂN - LỊCH SỬ - ĐỊA LÍ ĐỊA PHƯƠNG
TỈNH LÂM ĐỒNG

(Dùng cho học sinh Trung học cơ sở)

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

NGUYỄN XUÂN NGỌC (Chủ biên)
ĐÀM THỊ THẨM - NGUYỄN SONG HỒ - TRẦN THỊ KIM NGÂN
LÊ QUÝ DỤC - LÊ VĂN LAI - LÂM MÃ QUỐC DŨNG

TÀI LIỆU DẠY HỌC

NGŨ VĂN - LỊCH SỬ - ĐỊA LÍ ĐỊA PHƯƠNG

TỈNH LÂM ĐỒNG

(Dùng cho học sinh Trung học cơ sở)

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

MỤC LỤC

Trang

Lời nói đầu	3
-------------------	---

Phần một NGŨ VĂN

Lớp 6

Rèn luyện chính tả	5
Rèn luyện chính tả	7
Sự tích về cao nguyên Lang Bian	10

Lớp 7

Rèn luyện chính tả	12
Rèn luyện chính tả	14
Khái quát về tục ngữ, ca dao – dân ca tỉnh Lâm Đồng	16
Luyện tập lập luận giải thích ý nghĩa của tục ngữ Lâm Đồng	22

Lớp 8

Từ ngữ địa phương và biệt ngữ xã hội	25
Giới thiệu một số tác giả và tác phẩm địa phương Lâm Đồng	30
Thực hành viết văn bản thuyết minh	34
Thực hành viết văn bản nhật dụng	40
Cách xưng hô và sử dụng từ ngữ địa phương	43

Lớp 9

Sưu tầm và giới thiệu một số tác phẩm địa phương Lâm Đồng	45
Điểm giống và khác nhau giữa từ ngữ địa phương và từ ngữ toàn dân	49
Tìm hiểu, suy nghĩ và viết bài về tình hình địa phương	51
Thực hành về phương ngữ	54
Thực hành thuyết trình về tình hình địa phương	57

Phần hai LỊCH SỬ

Lớp 6

Giới thiệu khái quát vài nét về tỉnh Lâm Đồng	59
---	----

Lớp 7

Các di tích khảo cổ ở tỉnh Lâm Đồng	61
Khái quát về lịch sử phát triển kinh tế ở Lâm Đồng	63
Văn học, nghệ thuật dân gian, phong tục, tập quán của các dân tộc bản địa ở tỉnh Lâm Đồng	67

Lớp 8

Phong trào đấu tranh cách mạng và khởi nghĩa giành chính quyền ở tỉnh Lâm Đồng tháng Tám năm 1945	73
--	----

Lớp 9

Lâm Đồng trong kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 – 1954)	77
Lâm Đồng trong kháng chiến chống đế quốc Mỹ (1954 – 1975)	80

Phần ba ĐỊA LÍ

Lớp 8

Vị trí địa lí, điều kiện tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên	87
---	----

Lớp 9

Bài 1. Dân cư và phân bố dân cư	92
Bài 2. Đặc điểm kinh tế và các ngành kinh tế	96
Bài đọc thêm	103

Lời nói đầu

Chương trình giáo dục phổ thông ban hành kèm theo Quyết định số 16/2006/QĐ-BGDĐT ngày 05/5/2006 của Bộ Giáo dục và Đào tạo có quy định nội dung giáo dục địa phương ở các môn Ngữ văn, Lịch sử, Địa lí cấp Trung học cơ sở và Trung học phổ thông. Quán triệt tinh thần đó, Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Lâm Đồng tổ chức biên soạn **Tài liệu dạy học Ngữ văn – Lịch sử – Địa lí địa phương tỉnh Lâm Đồng** (Dùng cho học sinh Trung học cơ sở).

Nội dung tài liệu gồm ba phần:

Phần một – **Ngữ văn**, giúp học sinh tìm hiểu về những thành tựu văn học của tỉnh Lâm Đồng, những giá trị văn hoá, tinh thần, phong tục tập quán, cách sử dụng phương ngữ, thổ ngữ của các dân tộc sinh sống trên địa bàn...

Phần hai – **Lịch sử**, giúp học sinh hiểu rộng hơn, sâu hơn về lịch sử của quê hương.

Phần ba – **Địa lí**, giúp học sinh nắm được những nét tiêu biểu về cảnh quan thiên nhiên, con người và kinh tế ở địa phương mình.

Hệ thống các kiến thức về Ngữ văn, Lịch sử, Địa lí địa phương được chọn lọc giới thiệu trong tài liệu này sẽ góp phần hình thành, mở rộng kiến thức của các em học sinh về quê hương, khơi dậy niềm tự hào, tình yêu quê hương, sự gắn bó, thái độ phục vụ và xây dựng địa phương trong xu thế đổi mới, phát triển và hội nhập; tiến tới thực hiện thành công Chương trình hành động số 74-CTr/TU của Tỉnh uỷ về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục, đào tạo trên địa bàn tỉnh Lâm Đồng đến năm 2020, định hướng đến 2030.

Chân thành cảm ơn Ủy ban Nhân dân tỉnh Lâm Đồng, Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Lâm Đồng, các đơn vị trường học, các nhà khoa học, nhà quản lí giáo dục, các cộng tác viên đã tạo điều kiện thuận lợi và tận tình giúp đỡ chúng tôi trong suốt quá trình biên soạn tài liệu này. Mặc dù đã có nhiều cố gắng trong quá trình thực hiện, nhưng chắc không tránh khỏi những hạn chế, sai sót nhất định. Nhóm biên soạn rất mong nhận được sự quan tâm, góp ý kiến của bạn đọc để tài liệu này được hoàn thiện hơn trong những lần tái bản sau.

Nguyễn Xuân Ngọc

Giám đốc Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Lâm Đồng

Phần một

NGŨ VĂN

LỚP 6

Bài 1

RÈN LUYỆN CHÍNH TẢ

KẾT QUẢ CẦN ĐẠT

- Nắm được những lỗi chính tả phổ biến mà học sinh Lâm Đồng thường mắc phải và cách sửa chữa.
- Bước đầu biết vận dụng những quy tắc, mẹo luật chính tả để viết đúng chính tả.

Lâm Đồng là tỉnh có cư dân từ nhiều vùng khác nhau trên cả nước đến sinh sống, đồng thời cũng có nhiều sắc dân bản địa, vì thế học sinh ít nhiều đều chịu ảnh hưởng cách phát âm của các địa phương cũng như phát âm của cư dân bản địa. Những cách phát âm này chi phối cách viết của học sinh, vì vậy nếu không lưu ý đến chuẩn chính tả chung thì học sinh sẽ dễ mắc lỗi chính tả.

I. NỘI DUNG LUYỆN TẬP

1. Những từ dễ mắc lỗi do nhầm lẫn các phụ âm đầu *tr* và *ch*; *s* và *x*; *r* và *d*, *gi*; *ng* và *ngh*; *g* và *gh*.
2. Những từ dễ mắc lỗi do nhầm lẫn các dấu thanh: *dấu hỏi*, *dấu ngã*.

II. HÌNH THỨC LUYỆN TẬP

Bài tập 1. Điền *tr/ch*, *s/x*, *r/d/gi*, *l/n* thích hợp vào chỗ trống:

a) Điền *tr* hay *ch*:

Khua ...iêng giống ...ống, ...ói gà không ...ặt, rắn ...ắc, ...ằng ...ịt, ...ống ...ải, ...ần ...ừ, ...ạm gác, ...ấn động, ném ...ải, ...án ngán.

b) Điền *s* hay *x*:

Làng ...ã, ...ã cánh, ...à gỗ, dày ...ao thì nắng, vắng ...ao thì mưa, ...à lan, ...ôi hồng bông không, ...ạch túi, ...ách nhiều, ...á chi, đại ...á.

c) Điền *r* hay *d* hay *gi*:

Gió sương ...ày ...ạn, ...a hầu vào hạ, ...a luồn vào cúi, ...ám khảo, tranh ...ành, ...ả cầm ...ả điếc, tấm ...ặt, ...à soát, ...uồm ...à, ...ở ...ang, hoang ...ã, ...ệu ...ã.

d) Điền *l* hay *n*:

Bách ...iên giai ...ảo, ...oắt choắt, gian ...an, ...ặc ...è, ...ăn ...óc, ...ài ...ỉ, ...ăng quăng, ...ao ...úng, ...ằng ...ặng, già ...éo đứt dây.

e) Viết thêm *dấu hỏi* hoặc *dấu ngã* vào những chữ in nghiêng:

Ăng ăng, ân mình, ân si, ơ ân, cột nha, sầm sơ, ba mía, mệt moi, ba trầu, buồn ba, cặn ba, nhân bạc, bạc beo, bạc đai, đùa bon, bai biên, trê nai, bai hoai, bun xin, phế thai, cụt ngun, sưa chua, lêu lông.

Bài tập 2. Hãy đặt dấu thanh thích hợp để hoàn chỉnh các thành ngữ, các câu tục ngữ sau:

Lua thây phan ban; Gieo gio gặt bao; Goi da bao vâng; Bao một đăng lam một neo; Gop gio thanh bao; Vất chanh bo vo; Tham đo bo đăng; Xôi hong bong không.

Bài tập 3. Hãy chỉ ra lỗi chính tả trong đoạn văn sau và sửa lại cho đúng:

Cụ để ba đồng su vào tay Liên, soa đầu chị một cái rồi lão đảo bước ra ngoài. Hai chị em Liên đứng xững nhìn theo cụ đi dần vào bóng tối.

(Thạch Lam, *Hai đứa trẻ*)

Bài tập 4. Chính tả (nghe – viết):

Lâm Đồng là quê hương lâu đời của các dân tộc anh em: Mạ, Cơ-ho, Chu-ru, Mnông,... vùng đất có nhiều di sản văn hoá đặc sắc, nhiều phong tục, tập quán và truyền thống tốt đẹp, đồng thời là nơi “đất lành chim đậu” của đồng bào nhiều dân tộc ở mọi miền đất nước về đây lập nghiệp trong khoảng một trăm năm trở lại đây.

Lâm Đồng có thành phố Đà Lạt nằm ở độ cao trung bình 1 500m so với mực nước biển, khí hậu mát mẻ trong lành, có nhiều thắng cảnh nổi tiếng, là một trong những trung tâm du lịch – nghỉ dưỡng quan trọng của cả nước và khu vực Đông Nam Á.

Từ thời tiền sử, vùng đất này đã có dấu ấn của đời sống con người. Những cuộc khai quật khảo cổ học tại các di chỉ ở Đức Trọng, Đơn Dương, Di Linh, Bảo Lộc,... đã tìm thấy những lưỡi cuốc đá, rìu đá, bàn xoay gốm, bộ đàn đá, v.v... Đặc biệt, ở khu di chỉ Cát Tiên mới được khai quật gần đây đã phát hiện nhiều hiện vật quý cho thấy sinh hoạt kinh tế, văn hoá, tôn giáo vô cùng phong phú của cư dân từng sống trên mảnh đất này từ hàng ngàn năm về trước.

Bài 2

RÈN LUYỆN CHÍNH TẢ

KẾT QUẢ CẦN ĐẠT

- Phát âm chính xác và viết đúng các từ có phụ âm đầu: *tr/ch, r/d, s/x, l/n*; phụ âm cuối: *c/t, n/ng*; âm cuối: *i/y*; các nguyên âm đôi giữa vần: *iê, ươ, uô* và dấu thanh: *hỏi/ngã*.
- Nắm vững mẹo luật chính tả khi viết các từ có phụ âm đầu: *ch/tr; r/d/gi; s/x; l/n*; phụ âm cuối: *c/t; n/ng* và dấu thanh: *hỏi/ngã*.

I. NỘI DUNG LUYỆN TẬP

1. Những từ dễ mắc lỗi do nhầm lẫn các phụ âm cuối: *c/t, n/ng*.
2. Những từ dễ mắc lỗi do nhầm lẫn các nguyên âm đôi giữa vần: *iê, ươ, uô*.

II. HÌNH THỨC LUYỆN TẬP

Bài tập 1. Tìm từ sai chính tả trong đoạn thơ sau và sửa lại cho đúng:

... Cánh cò lặn lội một mình,
Chao nghiêng đời mẹ hi sinh quá nhieu.
Đông về giá lạnh liu xiu
Vai oằn bóng mẹ trời chịu đường trơn.

Nắng mưa áo bạc gấu sờn,
Chắt chiêu tần tảo, vui buồn vầy con...
(Lê Thị Sen, Mẹ tôi)

Bài tập 2. Chọn từ thích hợp trong ngoặc đơn điền vào chỗ trống:

- Bạn sẽ cảm thấy chán ... khi câu chuyện bị ... ngang. (ngắc/ngắt)
- Người ... dẫn đưa cháu ra cánh đồng bốn bề ... ngát. (bác/bát)
- Bị mẹ mắng, cậu bé ngồi khóc (thút thít/thức thíc)
- Bị tội danh ấy, hắn sẽ ở tù ... xương. (rứt/rục)
- Mấy hôm nay trời lạnh, bà tôi ho ... khắc suốt cả đêm. (khục/khúc)
- Dòng nước chảy. (cuồng cuộng/cuồn cuộn)
- Cậu ấy lo sợ (cuốn cuộn/cuống cuống)
- Học sinh lũ ... đến trường. (lược/luợt)
- Ao ... của tôi đã thành sự thật. (uớt/ước)
- Cậu bé vẫn ... bình không chịu nghe lời cha mẹ. (buốn/bướng)
- Đám cỏ đang cố ... mình lên cao. (vương/vươn)

Bài tập 3. Chính tả (tập chép hoặc nghe – viết):

Lịch sử của vùng đất Lâm Đồng là lịch sử của quá trình đấu tranh gian khổ, anh dũng, lâu dài với thiên nhiên và với mọi thế lực thù địch để tồn tại và phát triển. Tiến trình ấy đã hun đúc cho đồng bào các dân tộc Lâm Đồng những truyền thống quý báu như cần cù, sáng tạo trong lao động; tinh thần đoàn kết, gắn bó giữa các dân tộc anh em; tình yêu quê hương, đất nước sâu sắc và tinh thần đấu tranh anh dũng, bất khuất trước mọi kẻ thù. Truyền thống quý báu ấy đã được phát huy và phát triển từ khi có Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo cách mạng.

Ngày nay, trong sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội, thực hiện công cuộc đổi mới và trong thời kì công nghiệp hoá, hiện đại hoá, Đảng bộ và nhân dân các dân tộc Lâm Đồng tiếp tục phát huy truyền thống lao động cần cù, sáng tạo, khai thác các tiềm năng, thế mạnh, ứng dụng các tiến bộ khoa học – kĩ thuật vào sản xuất, đời sống, phát triển kinh tế – xã hội, giữ vững an ninh quốc phòng nhằm xây dựng quê hương Lâm Đồng ngày càng giàu mạnh vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

(Trích Địa chí Lâm Đồng)

Bài tập 4

a) Chọn **tr** hay **ch**; **s** hay **x** để điền vào chỗ trống rồi giải câu đố sau:

Vua nào thuở bé ...ăn ...âu

Trường Yên một ngọn cờ lau tập tành

...ứ quân dẹp loạn phân tranh

Dựng nền thống nhất ...ử ...anh còn truyền?

b) Chọn **r** hay **d** hay **gi** để điền vào chỗ trống rồi giải câu đố sau:

Sông nào ...anh tiếng lẫy lừng

Ba lầnặc đến, ba lần thầy phơi

Sông nào nổi sóng bạc đầu

Ba phen cọc gỗ đâm tàu giặc tan?

c) Chọn **l** hay **n** để điền vào chỗ trống rồi giải câu đố sau:

Đố ai cũng khách thoa quần

Đạp ...uồng sóng dữ đuổi quân giặc thù

Cửu Chân ...úc tiếng ngàn thu

Vì dân quyết phá ngục tù ...ầm than?

d) Chọn **ng** hay **ngh**, **g** hay **gh** để điền vào chỗ trống rồi giải câu đố sau:

Đố ai trên Bạch Đằng giang

Làm cho cọc nhọn dọc ...ang sáng ...ời

Phá quân Nam Hán toi bời

...uom thần độc lập giữa trời vung lên?

Ghi nhớ:

Lâm Đồng là tỉnh có hơn 40 dân tộc anh em từ nhiều vùng khác nhau trên cả nước đến sinh sống, riêng địa phương Lâm Đồng cũng có nhiều sắc dân bản địa, vì thế học sinh ít nhiều đều chịu ảnh hưởng cách phát âm của các địa phương cũng như phát âm của cư dân bản địa; những cách phát âm này ảnh hưởng đến cách viết của học sinh.